

B R A S S C H A A T

trots op ons erfgoed

Gunfire Museum

Gunfire, beheerd door het koninklijk Legermuseum, huist in de vroegere vliegtuiglodoos van de voormalige school van het lichte Vliegwezen. Kanonnen, houwitsers en mortieren schetsen de evolutie van de artillerie van Napoleon tot nu. Een voorlader uit 1821 opent de tentoonstelling. De lucht doel-artillerieloods laat je kennis maken met vooral naoorlogse wapensystemen en raketten gebruikt door het Belgisch leger. De rol van de artillerie tijdens “den groote oorlog” wordt permanent toegelicht. De stukken uit de naoorlogse uniformencollectie zijn allen effectief gedragen. Auster, Alouette en drone Epivier zijn de pronkstukken van het Lichte Vliegwezen. Het depot herbergt pantsers, rupsvoertuigen en wielvoertuigen maar is slechts uitzonderlijk toegankelijk. Open: elke 1ste zondag van de maand en op dinsdag- en dondernaamiddagen op aanvraag. Groepen kunnen op aanvraag alle dagen. Info en aanvraag: janssens.jos@telenet.be of 0473 446 447

verkeerstoren

De verkeerstoren van het oudste militaire vliegveld van ons land is een historisch element dat verwijst naar de militaire en burgerluchtvaart in het verleden op deze plaats.

fort en schans van Brasschaat

Dit fort met een oppervlakte van 12 ha behoorde tot de buitenste fortengordel rond Antwerpen. De ruwbouw was af in 1911 en was voorzien van 1 pantserkoepel van 15 cm kanon, 2 koepels voor 12 cm houwitsers, 4 koepels voor 7,5 cm snelvuurkanon. Alle bomen in de buurt werden verwijderd en in de omgeving mochten alleen houten constructies gebouwd worden. Tijdens WO I werd de nutteloosheid ervan al vlug duidelijk: het gevolg van het gebruikte ongewapende beton en het kleine bereik van de kanonnen. Momenteel overwinteren er een 700-tal vleermuizen, vooral watervleermuizen en franjestaarten. Tweemaal per jaar worden deze geteld door Natuurpunt Antwerpen Noord die in 2000 een officiële concessie kreeg van het ministerie van Defensie. Daarmee behoort dit fort tot de top 3 van de vleermuizenforten in Vlaanderen. Deze schans uit de periode 1910-1912 maakte net als het fort deel uit van de buitenlinie rond Antwerpen. De forten lagen 10 km uit elkaar met daartussen telkens om de 5 km een schans. De schans werd in WO II ingenomen door de bezetter. Nadien kwam het gebouw in privé-handen en werd herbestemd als dancing. De schans vind je aan de Pauwelslei 18.

Antitankgracht

Deze gracht, gegraven in de periode 1937-1939, is een kunstmatige waterloop die een grote kwartcirkel rond Antwerpen maakt van noord tot oost. De breedte varieert van 6 tot 18 meter. De diepte bedraagt 2 meter en de lengte is 33 km van Zandvliet tot Oelegem. Zij werd deels gegraven in de buurt van een uitgebreid loopgravennetwerk uit WO I. Langs de oevers kom je regelmatig restanten van militaire bouwwerken tegen. Doel van de gracht was de opmars van Duitse tanks en rollend materiaal naar Antwerpen te stoppen. De vijand kwam echter van de andere kant. Nu de dreiging van het duwvaartkanaal weg is, kan de gracht verder evolueren naar een groene straat die verschillende natuurgebieden en bossen met elkaar verbindt en de migratie van dieren en planten mogelijk maakt.

Campus Coppens met balivelotron

Hier verscheen in 1914, na het einde van WO I, het eerste gebouw in het Groot Schietveld: een manège met 4 paardenstallen. Op 16 november 1921 neemt de Ruiterschool haar intrek in de nieuwe kazerne. Wanneer de paarden vanaf 1932 geleidelijk vervangen worden door vrachtwagens en tractoren bouwt men de manèges en paardenstallen om tot werkplaatsen om voertuigen te herstellen of te stallen. Tijdens WO II deelt de kazerne in de verwoestingen van wijk Maria-ter-Heide ten gevolge van geallieerde luchtaanvallen, beschietingen vanuit Duitse stellingen en vooral de V-bommen. Pas in 1946 is het puin geruimd en wordt de cavalerie school terug geopend om 8 jaar later terug volledig in gebruik te zijn. Op 1 november 1960 sluit het opleidingscentrum voor veldartillerie in de voormalige Ruiterschool zijn deuren. De gebouwen staan leeg tot in augustus 1965 het 18de Regiment Rijdende Artillerie er haar intrek neemt. Het Centrum voor Technische Studies neemt na WO II de gebouwen in die ten noorden van de herstellde cavalerie school liggen. Het groeit uit tot een autonoom organisme. In 1994 verlaat de laatste eenheid het kwartier. Het gemeentebestuur koopt de kazerne in 2006. Het gebouw werd gerenoveerd met 11.000 m² aan kantooruimtes. De kmo-zone is gebouwd rechts van

de kazerne waar destijds de legerloodsen stonden. Bij de realisatie van het project lag de klemtoon op duurzaamheid: een zuinig energiegebruik en doorgedreven isolatie. Ook wordt op een milieuvriendelijke wijze gezorgd voor ventilatie, verwarming en verluchting. Gerecupereerd regenwater zorgt voor de werking van de sanitaire voorzieningen, 405 zonnepanelen zorgen voor de nodige groene energie binnen de campus. De balivelotron is een meetinstrument voor de aanvangsnelheid van artillerieprojectielen, dat in de jaren '50 binnen het Centrum van Militaire Studies door Luitenant-kolonel IMF Vranckx ontwikkeld werd. Dit exemplaar werd destijds ingehuldigd door koning Boudewijn en werd in 2010 volledig gerestaureerd door het Competentiecentrum rollend Materieel en bewapening in Rocourt. Bij de verbouwing van de gebouwen van de Lt Coppenskazerne tot bedrijvencomplex werd op de voormalige militaire site een balivelotron gevonden. Het meettoestel werd ondertussen gerestaureerd en kreeg een plaats aan de voorzijde van de Campus Coppens.

Klein Schietveld

Het klein schietveld ligt in het verlengde van het oude kamp richting Kalmthout. Vanaf 1820 in gebruik door de overheid werd het pas in 1852 staats eigendom. De voornaamste overblijvende getuigenis van de schietoefeningen met zware vuurwapens is het Keienfortje, ook Hertentfortje genoemd. Het klein fortje gebouwd in beton bevindt zich midden in het klein schietveld. Het diende als doel voor de in 1886 grootst gekende kalibers. Met de resultaten van deze proefnemingen werd de betonsamenstelling op punt gesteld waarmee de forten van Luik en Namen gebouwd werden. Het oudste militair vliegveld werd aangelegd in het jaar 1911 als de eerste vliegschool het licht ziet. De eerste militaire vliegtuigen, de Farmans, vlogen door het luchtruim van Brasschaat nog geen 8 jaar nadat de gebroeders Wright hun eerste geslaagde vlucht uitvoerden. De Brasschatenaren waren daarvoor wel de ballonvaarders gewoon. Pas na WOII krijgt het vliegveld een nieuw elan als de school voor het Lichte Vliegwezen er neerstrijkt. Naast Pipers, Dorniers en Britten- Normans zijn het voornamelijk de helikopters (Alouette, Puma, Agusta) die er de dienst uitmaken. De school sloot in 2006.

Kamp Noord (vliegveld)

Sinds 1910 is er non-stop vliegactiviteit geweest. Het vliegveld is een onderdeel van de militaire basis van Maria-ter-Heide, die deel uitmaakt van de fortengordel rond Antwerpen. Naast het vliegveld is een uitgebreid oefenterrein dat nu grotendeels als natuurgebied wordt gebruikt. Er was een militaire spoor aansluiting vanuit Kapellen die vlak bij het vliegveld een laadplatform had voor tanks. Sinds enkele jaren is er een toeristische activiteit gerealiseerd op de treinsporen. Je kan zelf mee fietsen in het spoor van de militairen over de historische spoorlijn uit WO 1 midden in de natuur.

Houwitser

Deze houwitser is van het type SP- M108. SP staat voor self propelled. Dit wil zeggen dat hij autonoom kan rondrijden. Dit type deed zijn intrede in de Veldartillerieschool in Brasschaat op 6 maart 1954. Hij staat op de hoek van de Bredabaan met de Sint-Jobsesteenweg.

Gedenkteken Ridders met Zwaarden

In het midden van het rondpunt langs de Frilinglei staat een veelhoekige arduinen zitbank met daar middenin het nationaal monument van het koninklijk verbond der Ridders met zwaarden. De titel Ridder met zwaarden wordt door de koning toegekend aan Belgen die heldhaftig gestreden en/of geleden hebben voor het vaderland en voor de vrijheid en blijk gaven van uitzonderlijke moed. Na WO I werden 12.000 titels toegekend, na WO II kwamen daar nog 2.500 bij. De leuze van het verbond luidt: “door 't voorbeeld overwinnen”

Monument gesneuvelden

Dit oorlogsmonument werd opgericht in 1924 naar een ontwerp van architect Eugène Geefs en beeldhouwer Georges Collard.

De beeldengroep werd uitgevoerd door bronsgieter E. Scholliers van Hemiksem. Het gedenkteken bestaat uit een zandstenen afgeknotte obelisk met hardstenen dekplaat. Vooraan bestaat de bronzen beeldengroep uit een liggende gewonde soldaat die ondersteund wordt door een geknielde religieuze. Op de voorzijde zie je het wapenschild van de gemeente, een medaillon met de beeltenis van koning Albert I en koningin Elisabeth. De tekst luidt: Brasschaat aan zijn helden 1914-1918/1940-1944/ Dr. J. Roosens, burgemeester 31.03.1944. Op de andere zijde staan de namen van slachtoffers van de beide wereldoorlogen: gesneuvelden, politieke gevangenen, weerstanders en ontvoerde arbeiders. Op de sokkel staat een gedenkplaat met twee namen van gesneuvelden in Korea.

Kerk Onze- Lieve- Vrouw Onbevlekt Ontvangen - Maria-ter-Heide

Deze neogotische kerk, gebouwd in 1849-1850 en vergroot in 1870 en 1937, bezit de grootste kunstschat van alle Brasschaatse kerken: het drieluik “ de maagdschap van de heilige Anna” Deze triptiek, geschilderd door Meester Johannes in 1513- 1515 in opdracht van de abdij van Tongerlo, stelt de afstamming voor van de maagd Maria. Verder zie je in het hoogkoor nog twee panelen uit de 16de eeuw en dateren de kleine geschilderde panelen met de kenmerken van de Duitse schilderschool op de preekstoel uit de 15de eeuw. De zandstenen “Anna ten Drieën” is 17de eeuws. De weekkapel rechts van het hoogkoor werd in 1920 gebouwd. Het prachtig houtwerk in Louis XV- stijl kwam over van het kasteel Lackbors in Deurne. Onder de kapel en naast de kerk bevinden zich de grafkelders van de familie della Faille de Leverghem.

Kerk Sint- Antonius – Centrum

De classicistische kerk gegroeid uit een kapel van 1520 met verbouwingen en vergrotingen in 1771, 1839 en 1872 werd in 1978 grondig gerestaureerd en bij de liturgische tijd gebracht. Zij bezit een beschermd orgel van 1870. Bezienswaardig zijn het koorgestoelte en de twee biechtstoelen van J.B. Van Hool, 1862, de beelden van Sint -Antonius, de processievaandels, de lindehouten kalvarieberg en enkele schilderijen. Topstuk is de Mechelse Onze-Lieve-Vrouw met Kind met wereldbol en scepter genaamd Ons- Lief- Vrouwke van schoon weer van omstreeks 1600. Let ook op de vele grafstenen in de buitenmuren en de bronzen Antonius van Jan Keustermans 2003.

Kerk Heilig Hart – Donk

Ontworpen door architect Louis Gife is de neogotische kerk ingewijd op 27 juni 1891. In de consolen van de houten dwarsbalken bevinden zich 12 wapenschilden van families die financieel bijdroegen tot de bouw van de kerk. Het retabel van het Heilig Hart boven het hoogaltaar, daterend van 1890, is in witte steen vervaardigd door de Antwerpse beeldhouwers De Boeck en De Wint. De 14 staties van de kruisweg, 1897, plaaster gepolychromeerd door Matthias Zens, werden in 1972 samengevoegd tot één groot tafereel.

Grot – Kaart

In de wijk Kaart te Brasschaat bevindt zich naast de kerk een uniek Mariadomein. Honderd jaar geleden werd de Mariagrot van Stabroek naar Brasschaat verhuisd. Daar bevindt zich nu een volledig domein met Lourdesgrot, Kruisweg, een VII-Weeënweg en een St. Rochuskapel. Jaarlijks komen er ongeveer 25.000 bezoekers. Iedereen is welkom om een kaarsje te komen branden of even tot rust te komen.

Alle info over het Mariadomein kan je vinden op www.mariadomeinkaart.be

Het Mariadomein is
alle dagen open
(behoudens bij storm)

zomer:

9.30 tot 20.00 uur

winter:

9.30 tot 17.00 uur

Kasteel Brasschaat – Centrum

Het uit rode baksteen en witte zandsteen opgetrokken kasteel met een grondoppervlakte van 1400 m² is in 3 fasen tot stand gekomen. Het middenblok in 1870 - 1872, de 2 zijvleugels in 1896 - 1897, de terrassen aan voor- en achterzijde in 1909. Het achterterras met trappen tot aan de vijver werd in 1989 vervangen door een grote feestzaal met daarop een terras. De fonteinen, een creatie van Helena Thijs uit 1910 -1914, worden omringd door de gerestaureerde hovenierswoning nu thuisbasis van de beschuttende werkplaats Aralea en de rozentuin aan de ene zijde en het vroegere koetshuis Remise, nu ontmoetingsruimte voor 55-plussers aan de andere zijde.

Melkerij Peerdbos

In 1434 duikt de naam Peertsbusch voor het eerst op. Het maakt deel uit van het domein Bremdonck dat uit akkers, weiden en bos bestond. Isabella van Breda schonk in 1280 haar bezittingen, waaronder Bremdonck aan het Sint-Elisabethgasthuis van Antwerpen. Het hele gebied werd in pacht gegeven. De Bremdonckhoeve, nu de Melkerij genoemd, werd toen gebouwd en dus waarschijnlijk het oudste gebouw van Brasschaat.

Gemeentehuis

Het gemeentehuis, ontworpen door Ferdinand Truyma, werd in 1903 in gebruik genomen tijdens het burgemeesterschap van graaf Ferdinand de Baillet-Latour. Deze schonk de twee leeuwen die de monumentale eretrap sieren bij de viering van 75 jaar onafhankelijkheid. Polychroom metselwerk in Belgische kleuren en een toren in eclectische stijl geven het gebouw bestuurlijke serieuze. Midden de jaren 90 werd het gemeentehuis grondig gerenoveerd en het interieur gemoderniseerd.

kasteel De Mik

Het kasteel is privébezit. Op de gevel staat de geschiedenis: gebouwd in 1785 door Stier d'Aertselaar, vergroot in 1830 door van Havere en herbouwd na brand in 1873 door della Faille.

Antverpia

Antoon Van den Weyngaert, stichter-directeur van de in 1885 te Antwerpen gestichte volksverzekeringsmaatschappij Antverpia, investeerde vanaf 1893 zijn reserves in Brasschaatse en Ekerse gronden. Hij maakte de gronden bouwrijp en ontwikkelde er een wijk dat vanaf 1900 het ontspanningsoord van Antwerpen werd. Beeldbepalend voor de wijk nu zijn de woningen van toen en het moderne bouwen 1920 – 1975. Het bankgebouw, ontwerp van Floris Verbraeken, dateert van 1901. De gevellengte bedraagt 42 m en de oppervlakte 900 m². In 1999 werd het geklasseerd als waardevol monument. Het gemeentebestuur kocht het aan in 2001. Nu doet het dienst als cultuur- en dienstencentrum, tevens zetel van de Academie Noord en het Sterrenkundige genootschap van Antwerpen. Binnen werden de loketten- en kluizenzaal behouden. Villa Elvire, in 1909 ontworpen door Floris Verbraeken, was vroeger letterlijk en figuurlijk verbonden met het bankgebouw. Voor het bankgebouw staat sinds 1935 een 7 meter hoge arduinen obelisk naar het ontwerp van Albert Baggen om de opeenvolgende bestuurders van Antverpia te eren.

Torenpoort

De torenpoort met ophaalbrug is gebouwd in 1832 als kopie van de verdwenen militaire porte d'Auron in Bourges (Frankrijk) en opgetrokken met ijzermaalsteen. Tot midden de jaren 50 leefden Lien en Door Balemans- Pellemans erin.

Na restauratie werd ze in mei 1994 in gebruik genomen als eindpunt van de sprookjesvertellingen door het domein.

Golempad

Het Golempad is een meditatieve wandeling die uitnodigt om bewegend stil te staan. Het biedt de kans om verdriet toe te laten, om herstel mogelijk te maken en om te dromen over toekomst, leven, hoop, passie... De initiatiefnemer voor dit pad verloor een goede vriend aan de spierziekte ALS. Het pad past ook in de campagne "fit in ons hoofd". De golem, ontworpen door Koen Vanmechelen en gerealiseerd door BUSO R. Quadens, neemt je geschriften graag in ontvangst. De houten structuur van ongeveer 4 meter hoog is een symbool voor de helper en redder waaraan de mensen over heel de wereld nood hebben. Hij refereert naar de legende van de Homunculus die in de 16de eeuw in Praag door rabbi Jehudan Löw gemaakt werd ter bescherming van de Joden in het getto.

Modern bouwen en Interbellumarchitectuur

Hieronder vind je een overzicht van woningen in Brasschaat die gebouwd werden tussen de twee Wereldoorlogen.

1) Lage Kaart 21

Ontwerp van W. Pijl uit 1937, een functionele aaneenschakeling van telkens iets verspringende ruimtes en volumes

2) Guylei 55

Ontwerp van Luc Van Goethem uit 1968 op het zuidenwesten georiënteerd, voorgeving van de voortuin en de dubbele garage garanderen privacy.

3) D'Oultremontlei 6

Ontworpen door L. Stynen en P. De Meyer in 1954 werd gebouwd op het hoogste punt van een glooiend terrein en kent een mooie voor- en zijgevel.

4) Jacobuslei 117

P. Van Rompaey bouwde zijn woning in 1949. Openheid via de open wand aan de tuinzijde en bescherming tegen regen en geluid via het vrij steile lessenaarsdak aan de straatzijde bepalen het gebouw.

5) Simonslei 8

Bungalow ontworpen door P. Callebout in 1957. De zijgevels schragen deze witte doos op zwarte plint uit respect voor de bomen en de oriëntatie achteraan het perceel gebouwen. De centraal geplaatste schouw herhaalt het zwarte metselwerk van de plinten.

6) Simonslei 5

L-vormige woning gebouwd door L. Michiels in 1961 in een schitterende oriëntatie naar het zuiden. Schuin omhoog loopt de oostgevel omdat er 1 bouwlaag is aan de Simonslei, 2 aan de Grotlei.

7) Simonslei 4

In 1961 ontwierp J. De Roover twee strikt van elkaar gescheiden wooneenheden. De daken met helling van 30° zorgen voor een specifiek karakter. Raampartijen in de perfect geproportioneerde gevelvlakken verhogen de expressie.

8) Zwaantjeslei 5

Ontwerp van Edward Van Steenberghe, gebouwd in L-vorm met toegang aan de zijkant. Geklasseerd als monument met opmerkelijk betonluifel en balkon.

9) Bredabaan 14

Gebouwd in 1936 naar ontwerp van de Nederlanders Petrus en Cornelis de Nijs. Evenwichtig volume, harmonieuze gevelopbouw, halfronde woonruimte, dakterrassen en luifels die soms de ramen doorsnijden, in 1995 als monument geklasseerd

10) Ballet Latourlei 19-21

De tweewoonst Zilverbron, gebouwd in 1932 naar ontwerp van Edward Van Steenberghe, werd als monument geklasseerd. Nummer 21 met bronmotief heeft een ingang langs de zijkant, de schijnbare hoofdingang die de naam draagt bevindt zich op nummer 19.

Eeuwfeestmonument

“Brasschaat viert zijn eerste eeuwfeest en roemt op zijn vooruitgang door eendracht in eer en deugd verworven 31 oogst 1930” is de tekst op het werk van Simon Goossens. De drie allegorische figuren stellen de vooruitgang, de sport en de hulde voor.

Watertoren

Om het kasteel, de orangerie en de fontein van water te voorzien werd in 1914 een waterafneming gebouwd op de Laarsebeek met daarnaast een 27 meter hoge watertoren bekroond met een betonnen kuip van 100 m³. Toren en terrein werden gemeentelijk bezit in 1951. In 1996 bouwde de nieuwe eigenaar onder de toren een moderne woning. Rond de 4 betonnen pijlers ontstond een nieuwe glazen toren van 4 verdiepingen.

meer info

dienst toerisme | T 03 650 03 01 | toerisme@brasschaat.be